

Daniel Kaucký, DiS.

Vystudoval Vyšší sociálně pedagogickou a teologickou školu Jabok, absolvoval výcvik v psychoterapii, komunikaci a výcvik v integrované supervizi.

V minulosti pracoval na Psychiatrické klinice 1. LF UK v Praze a ve Středisku pro mládež a rodinnou terapii.

V současnosti pracuje v Krizovém týmu Fokusu Praha, o.s. Dále působí také jako supervizor a lektor kurzů Zvládání obtížných situací, Zvládání agrese.

Je autorem metody Dějiště a přístupu WIND-OAK uplatňovaném v rámci cyklu setkání Dějiště zaměřující se na hledání souhry rodičů s dětmi a kurzu Umění být s dětmi.

Někoho poslouchat je akt důvěry v to, že poslechnutí je i v zájmu toho, kdo má poslechnout.

„Poslušnost je ochota poslouchat projev bez srdce, nechat se ovládnout slovy ochrnutými tepem moci.“

Konec poslušnosti

„Ty mne snad neslyšíš? Kolikrát Ti to budu opakovat? To dítě mne snad vůbec neposlouchá! Tak neposlušný dítě snad nikdo nemá. Už nevím, jak ti to mám říct, co mám s tebou dělat? Poslouchej paní učitelku, chovej se slušně a žádné zlobení. Koukni se na to nevychovaný dítě, jak vůbec neposlouchá svoji maminku.“

To jsou jistě všem důvěrně známé věty. Chci jimi poukázat na fenomén poslušnosti, který vnáší do výchovy základní dilema, generační spory a polarizuje výchovné systémy a přístupy na liberální a direktivní. Dle mého mínění míra vyžadované poslušnosti zásadně a závažně určuje, kam výchova dítě směřuje. Proto otázku, jak být s dětmi, odvinu od pohledu na poslušnost. Představím vám perspektivu přístupu WIND-OAK, inspirovaného především Naomi Aldort, Výchovou bez poražených Thomase Gordona a knihou Osvození rodiče, osvobození dětí od Adele Faber a Elaine Mazlish. Přístup WIND-OAK není ani liberální, ani direktivní, není kompromisem jako něco mezi, lze ho vyjádřit jako pružnou pevnost, je laskavý, důsledný, trpělivý, ohleduplný s úctou k dítěti i k sobě. Modelem v tomto textu je vztah rodič a dítě, ale je možné dosadit za rodiče, dospělého v roli učitele, vychovatele, pečovatele, obecně dítě doprovázející bytosti.

Kdo koho má poslouchat? Poslouchat se musí, nebo může? Výchova a slušné chování, vztah a bytí. Žít život, nebo nechat život žít? Hodnota bez hodnocení. Co nám brání být s dětmi? Výzvy k bytí s dětmi a souhra s nimi. Náповěda k souhrě motorka a ponožka s dírou! Tradičně zažitou společenskou funkcí výchovy je zajistit, aby se dítě naučilo slušnému chování, a výrazem slušného chování je v první řadě naučit se poslouchat. Omluvte tuto redukci vymezení výchovy. Ovšem je to sama výchova, která se dopouští **problematické redukce, dovolím si říct „mocenské zkratky“**, pokud je jejím **těžištěm důraz na poslušnost**. Pokud je poslušnost po dítěti automaticky, s extrémní bezvýhradností vyžadována, a to navíc formou postrádající paradoxně slušnost, respekt a důstojnost dítěte, pak je touto praxí kontaminován bazální vztah s dítětem. **To, čím je vztah kontaminován, je základní nepřijetí dítěte.**

Na dítě je skrze poslušnost kladen nárok, kterému nerozumí (neslyší), z čeho vyplývá. Co slyší, pokud tomuto nároku nevyhoví, je odmítnutí, strašení, ponížení, ignorování, celkově sečteno hrozbu, která v důsledku znamená dojem, že nebude přijato do výchovy jako péče o něj (a už vůbec ne v lásce chováno). Není pro péči dost hodné, poslušností se o ni nezasluhuje. **Dítě se nutně dostává do konfliktu, čím zájem má mít přednost.** Takto konfliktní výchovné pojetí má v sobě primárně „výchovný problém“. To, že dítě má takzvané výchovné problémy, může nastat vždy, když poslouchá sebe a preferuje svůj zájem před poslušností. **Dítě svojí preferencí dělá problémy, ale ono je nedělá, má je, protože poslouchá sebe a neposlouchá nás.** A my pak máme taky problém a tím není, že nás dítě neposlouchá, **náš problém je dítě poslouchat, slyšet ho.** Máme problém s tím, s čím by dítě žádný problém mít nemělo, s posloucháním. Někoho poslouchat je akt důvěry v to, že poslechnutí je v i zájmu toho, kdo má poslechnout. Musí být přítomno vědomí, že se mohu spolehnout, odevzdat do bezpečných rukou druhého, který ví, proč mne o poslušnost žádá, nedomáhá se jí. Číní ji jako srozumitelnou výzvu, v které žádá o spolupráci, důstojnou partnerskou formou ponechávající volbu. Přístup WIND-OAK, ale i jemu blízké pojetí jako například Nevýchova či přístup Respektovat a být respektován opouští koncept poslušnosti, který pozbývá právě zmíněných parametrů. Lze říci, že nechce opomenutím principů a citlivosti ohledně toho, kdo má koho poslouchat, vytvářet zbytečně

a do velké míry nevyhnutelné výchovné problémy. Pro budování partnerství a rozvíjení spolupráce s dítětem je vzájemné poslouchání se nezbytným předpokladem.

Přístup WIND-OAK se tedy nezaměřuje primárně na chování dětí, ale na to, jak se vy chováte s nimi a k nim. Radikálně obrací pozornost k nám samotným a k našemu vztahování se k dítěti. Přistupuje k dítěti jako k živelné bytosti, která se přirozeně sama vyvíjí v to čím už je. Nemůže být někým jiným, než je. A jde o to, být s ním v tom, co je. **To znamená přestat si o dítěti dělat představy, jaké by mělo být a čím bude.** Jinak je dítě permanentně vystaveno tomu, že mu představujeme (doslova stavíme před něj) jiné dítě. Dítě, kterým by mělo být, aby bylo naše, dítě, které chceme.

To se mrazivě dostalo do vět: „*Ale tohle není můj chlapeček (moje holčička), to je nějaký cizí kluk (holka), kde je můj chlapeček (moje holčička), kam se mi ztratil (-a), nevidím ho tu nikde*“. Dítě miluje své rodiče a chce být jejich. Nemůže-li žít (být) s tím, který je, musí se stát tím mu představovaným. Žít tím, co je, je žítím, sžívat se s představou někoho, žítí zpředměťuje v život, který žijeme. V takovém životě je pak kvůli někomu nutné něčeho dosáhnout, něčím se stát, něco dokázat atd. **Ze života se stává plán, který je třeba naplnit. Míra jeho naplnění je měřítkem jeho úspěšnosti. Diktát úspěchu je zdrojem představ o dítěti a jeho životě.** Není úkolem dětí dělat radost rodičům skrze svůj úspěch a na jeho základě být hodnocena a dle získané hodnoty být přijaty či ne. **Dítě je hotovou hodnotou k přijetí a milování, aniž by pro to muselo cokoli dělat.** Být s dětmi, je být s hodnotou jejich žítí, vžít se do ní. A to spojením s jejich živostí, vůlí, samostatností, mocí a silou. Není třeba moc hloubat, aby nám vyvstaly všechny ty situace, kdy dítě nekompromisně žádá jejich prožití. Chce být silné, samostatné, mocné a uplatňovat svoji vůli. Zdá se jen málo pravděpodobné, že bychom nechtěli totéž. Přesto je tak nesnadné naladit se na tyto hodnoty. Je to tím, že v nich sami v sobě necítíme hodnotu. **Málokomu bylo dáno vnímat svoji hodnotu nezávisle na hodnocení.** Málokdo se osvobodil z pout hodnocení k hodnotě žítí. Jak i přesto být s dětmi? Usilovným budováním své moci nehodnotit. To, čím je živeno hodnocení, jsou vedle způsobu smýšlení o životě dětí především emoce. Bráníme se emocím a emoce brání nám. Co nám brání být s dětmi, tím bráníme se být s dětmi. Bráníme se strachu, vzteku, smutku, lítosti a nespokojenosti. Strachem, vztekem, smutkem, lítostí a nespokojeností. **Udržet ve své moci emoce je klíčový způsob vztahování se k dětem a jejich hodnotě.**

Přístup WIND-OAK pojmenovává sedm základních výzev pro bytí s dětmi:

Dítě nás nemůže zklamat, ten úzce souvisí s výše popsány představy, očekáváními a hodnotou. A je nadmíru výkonným generátorem všech zmíněných emocí. Aby nás dítě nezklamalo, obnáší všechny tyto emoce nedávat do souvislosti s ním a být si vědom v jejich síle, jak intenzivní jsou naše potřeby, které chceme, aby nám dítě naplnilo.